

УДК 377.1.

О.В. Макогін, м.Львів, Україна / O.V. Makogin, Lviv, Ukraine
makogin80@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ-БУДІВЕЛЬНИКІВ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто педагогічні умови виробничої практики. Згідно навчальних планів досліджено, що за змістом і метою практика студентів для кожної спеціальності і спеціалізації та освітньо-кваліфікаційних рівнів може бути: навчальною; технологічною; професійною. Зміст практики визначається цілями і завданнями щодо конкретного виду практики. Мотивовано, що практика має органічно продовжувати вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Аргументовано, що при впровадженні в навчальний процес під час практики ідей інтеграції дозволить, разом з ґрунтовними теоретичними знаннями, надавати студентам повноцінну практичну підготовку, роблячи їх освіченими, гармонійно розвинутими, здатними до оновлення знань та практичних навичок, професійно мобільними з швидкою адаптацією до змін ринкових умов та виробничих відносин.

У процесі виявлено, що в оцінюванні професійної практики за особистісним компонентом важливим є взаємооцінка та самооцінка студентів. При взаємооцінці увага повинна акцентуватися на: розвитку творчих здібностей студента; самостійності студента; умінні студентами приймати рішення; спроможності працювати в колективі. Самооцінка результатів практики в основному проводиться з таких позицій: навчився планувати свою діяльність, дізнався про нові технології, знайти свій стиль роботи, переконався в правильності вибору своєї майбутньої професії. Оцінювання рівня професійної сформованості надається у формі характеристики практиканта.

Ключові слова: виробнича практика, професійна діяльність, мета практики, програма практики, індивідуальне завдання, результати навчання.

Annotation. In the article pedagogical terms of productive practice are considered. In obedience to curricula investigational, that on maintenance and by the aim of practical worker of students for every speciality and specialization and educationally-qualifying levels it can be: educational; technological; professional. The table of contents of practice is determined by aims and tasks in relation to the concrete type of practice. It is motivated, that practice must organically continue the study of the professionally-oriented disciplines.

Argued, that at introduction in an educational process during practice of ideas of integration will allow, together with thorough theoretical knowledge, to give valuable practical preparation to the students, doing them form, harmoniously developed, apt at updating of knowledge and practical skills, professionally mobile with rapid adaptation to the changes of market conditions and productive

Key words: practical training, professional activity, internship program, individual tasks, learning outcomes..

Постановка проблеми. Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання країни. Важливість цієї галузі для економіки будь-якої країни можна пояснити таким чином: капітальне будівництво створює велику кількість робочих місць та використовує продукцію багатьох галузей народного господарства. З розвитком будівельної галузі зростають вимоги до підготовки фахівців-будівельників. Але на сучасному етапі досить складно говорити про будь-яку конкурентоспроможність випускників вищих навчальних закладів.

Під час практики студентів закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичних умінь і навичок, професійних якостей особистості фахівця. Від ступеня успішності на цьому етапі залежить професійне становлення майбутнього фахівця.

Проходження практики студентами вищих навчальних закладів здійснюється відповідно до законодавства і передбачено статтею 51 Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року № 1556-VII та Положенням про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93, Нові соціально-економічні умови та прийняття нових законів у галузі освіти ставлять проблему використання прогресивного досвіду та пошуку сучасних підходів до організації практики студентів у вищих закладах освіти.

Аналіз попередніх досліджень. Проблемні аспекти виробничої практики з урахуванням специфіки виробництва за різними спеціальностями відображені в працях С. Батишева, Т. Попової, В. Савченко, В. Скакуна,

В. Радкевич, С. Шапоринського), проблеми практики студентів (Ю. Белов, М. Горяінов, М. Колесник, О. Соколов, Н. Хмілярчук); організації професійно-практичної підготовки (І. Васильєв, Т. Дев'ятьярова, М. Пальчук, В. Панкратова, Л. Сушенцева, Л. Тархан, О. Щербак та ін.).

Практика як складна і цілісна система охоплює такі компоненти: мета, потреба, мотив, предмет, засоби досягнення мети і результат діяльності. Під час практики у студентів закладаються основи досвіду професійної діяльності, практичні вміння і навички, професійні якості. Від ступеня успішності на цьому етапі залежить професійне становлення майбутнього фахівця [5].

Виробнича практика виконує функції: адаптаційну, навчальну, закріплювальну, освітньо-розвивальну, виховну, мотиваційно-стимулюючу, діагностичну [4]. Фахова практика студентів покликана сформувати у майбутніх фахівців професійне мислення, уміння і навички розв'язувати практичні завдання, забезпечити оволодіння формами і методами майбутньої професійної діяльності; сприяти усвідомленню своїх особистісних якостей і рівня підготовленості до самостійної роботи, ознайомити їх зі специфікою діяльності [1]. Так як однією з основних функцій практики є діагностична, то важливим є розробка оцінювання результатів різних видів практики.

Мета статті: дослідити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови, які сприяють ефективності організації практики студентів-будівельників.

Виклад основного матеріалу. З огляду на вищевикладене, першою педагогічною умовою є інтегрована мета виробничої практики. За змістом і метою практика студентів для кожної спеціальності і спеціалізації та освітньо-кваліфікаційних рівнів може бути: навчальною; технологічною; професійною. Зміст практики визначається цілями і завданнями щодо конкретного виду практики. Практика має органічно продовжувати вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Мета практики – закріплення, розвиток, придбання теоретичних, професійних, функціонально-практичних знань, умінь і навичок з виготовлення і використання будівельних матеріалів, технології виробництва будівельно-монтажних робіт при зведенні будинків і споруд, будівельним машинам, організації виробництва робіт на будівельному майданчику. Для досягнення цієї мети на період практики визначаються наступні задачі: • вивчення технології виробництва, організації робочого місця робітника, організації роботи ланки та бригади; передових методів роботи; інструментів, інвентарю, пристосувань до основних будівельно-монтажних робіт, що використовуються на об'єкті в період практики; • оволодіння однією-двома спеціальностями будівельних робіт (муляра, бетоняра, штукатура, покрівельника та ін.); • вивчення системи інженерно-технологічної підготовки виробництва і матеріально-технічного забезпечення бригади, об'єкта; • вивчення нормативних документів, які регламентують діяльність бригади, об'єкта; • вивчення охорони праці, засобів і методів забезпечення безпечних умов праці і протипожежної техніки на будівельному майданчику. У результаті проходження практики студенти повинні вміти: виконувати будівельні роботи (однієї-двох будівельних спеціальностей); читати робочі креслення, визначати обсяг робіт згідно робочих креслень; проектувати склад (структуру) бригади; заповнювати первинні документи, які регламентують діяльність бригади; організувати робоче місце робітнику, виконати прийомку і оцінку якості матеріалів та виробів. Для підвищення ефективності технологічної практики кожен студент повинен виконати індивідуальне завдання. В індивідуальному завданні повинно бути відзеркалено: передові методи механізованого виробництва будівельно-монтажних, бетонних, опоряджувальних та інших робіт; нові види будівельних матеріалів і конструкцій заводського виготовлення; раціональні види стикових з'єднань збірних конструкцій та ін.

Метою навчальної практики є закріплення теоретичних знань, які були отримані в процесі навчання, формування в студента професійного вміння приймати самостійні рішення в певних виробничих умовах, оволодіння студентами сучасними методами, формами організації, знаряддями праці в галузі їх майбутньої спеціальності. Завданням навчальної практики є ознайомлення студентів із специфікою майбутньої спеціальності, отримання первинних професійних умінь і навичок із загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, робітничих професій, передбачених навчальним планом відповідної спеціальності.

Метою технологічної практики є ознайомлення студентів-практикантів безпосередньо на підприємствах, організаціях, установах, з виробничим процесом і технологічним циклом виробництва, відпрацювання вмінь і навичок із робітничої професії та спеціальності, закріплення знань, отриманих при вивченні певного циклу теоретичних дисциплін та придбання первинного практичного досвіду.

Професійна практика є завершальним етапом навчання і проводиться з метою узагальнення та вдосконалення знань, практичних умінь і навичок на базі конкретного суб'єкта господарювання, оволодіння професійним досвідом та готовності майбутнього фахівця до самостійної трудової діяльності, збору матеріалів для дипломної або кваліфікаційної роботи.

По-перше, мета виробничої практики студентів повинна формулюватися так, щоб було зрозуміло, для чого вона проводиться. По-друге, мета – це ідеальний образ результату діяльності. Тому мета виробничої практики студентів повинна виражатися в термінах кінцевих результатів. По-третє, з урахуванням квалітативної

підходів у навчанні мета виробничої практики повинна бути діагностувальною [3]. Отже, найбільш доцільним є формулювання мети виробничої практики через однозначно пізнавані і діагностувальні параметри навчальної діяльності.

Для формулювання мети виробничої практики використовуємо образ професійної діяльності, який має таку структуру: предмет, суб'єкт, засоби діяльності, трудовий та технологічний процеси. Пропонуємо таке визначення мети виробничої практики: освоїти предмет діяльності та виробничий процес, оволодіти сучасними технологіями та засобами виробництва, формами організації праці; розвинути професійне мислення; конкретизувати професійні знання задля прийняття самостійних рішень, сформувати вміння й навички конкретної роботи в реальних виробничих умовах; виховати потребу систематично поновлювати свої знання і творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Таким чином, під час оцінювання результатів практики за цільовим компонентом використовується метод моделювання професійної діяльності.

Окрім цільового компонента важливими є врахування організаційних аспектів контролю практики. У дослідженні Т. Попової [2] висвітлено заходи, що поліпшували якість контролю під час виробничої практики, а саме: розробка та застосування керівниками навчальних закладів графіків контролю практики, фіксування результатів контролю та аналізу занять у спеціальних журналах, надання звітів про підсумки проведення виробничої практики, в яких відображені позитивні й негативні сторони її організації, обговорення результатів перевірок на навчально-методичних нарадах тощо.

Для розкриття потенціалу студентів та підвищення їх конкурентоспроможності на ринку праці шляхом інтеграції навчання з виробництвом, згідно якої на першому та другому курсах усі студенти паралельно із освоєнням основної програми навчання отримують одну або декілька робітничих професій в проекції на майбутні спеціальності. Тому другою педагогічною умовою є диференціація змісту виробничої (технологічної) практики. виробнича: 1-ша технологічна - надбання робітничої професії (розрядна); 2-га технологічна – кафедра містобудування (випускова); Надбання робочої професії (розрядна) (кафедра технологій будівельного виробництва та будівельних матеріалів) – 4 тижня Мета практики – ознайомлення з виробництвом і здобуття робочої професії з присвоєнням кваліфікаційного розряду. Завдання практики – професійно-технічне навчання і набуття основних робочих навичок з основних будівельних спеціальностей. Практика включає 3 етапи навчання – теоретичний, практичний в навчальних майстернях, практичний на будівельному об'єкті. Теоретичне навчання здійснюється протягом 48 годин під час яких висвітлюються загальні положення організації будівництва, матеріалознавства, технології виробництва будівельних процесів, безпеки праці, виробничої санітарії і правил пожежної безпеки. Під час практичного навчання в навчальних майстернях (3-4 дні) у студентів формується вміння використовувати інструменти, машини і механізми щодо виготовлення будівельних виробів і деталей. Під час практичного навчання на будівельному об'єкті студенти набувають навички виробництва робіт в умовах будівельного майданчика та освоюють 1-2 будівельні спеціальності зі здачею іспиту на присвоєння розрядів. Бази практики: навчальні центри; навчально-курсівські комбінати; будівельні організації.

При наявності у вищих навчальних закладах державних, регіональних замовлень на підготовку спеціалістів перелік баз практики надають цим закладам органи, які формували замовлення на спеціалістів. При підготовці спеціалістів вищими навчальними закладами за цільовими договорами з підприємствами, організаціями, установами бази практики передбачаються у цих договорах.

Під час практики здійснюється інтеграція навчання з виробництвом за схемою «студент – робітник – молодший бакалавр -бакалавр магістр». На молодших курсах одним із завдань практики може бути оволодіння студентами робітничою професією з числа масових спеціальностей галузі, що відповідає фаху навчання. Як бази підготовки студентів з робітничих професій можуть використовуватися навчально-виробничі та наукові підрозділи вищих навчальних закладів, навчально-виховні заклади, професійно-технічні училища, дослідні господарства, полігони та підприємства, організації, установи, які мають необхідне обладнання та педагогічні кадри. Для керівництва практикою при підготовці студентів за робітничою професією можуть залучатись майстри виробничого навчання.

Третьою умовою є роль середовища, в якому реалізується виробнича практика, є особливою, адже студенти мають можливість не лише активно навчатися, а й показати своє вміння учитися, переймаючи в процесі навчання досвід персоналу підприємства, членом якого на певний термін стають. Тому ключовим моментом практики є вибір бази практики. Головним принципом організації фахової практики студентів є можливість вибору об'єкту практики у відповідності з інтересами, нахилами і здібностями студентів.

Вимоги щодо баз практики: високий рівень техніки, технології, організації роботи на виробництві, підприємстві, в установі; можливість послідовного проведення більшості видів практик при дотриманні умов відповідності їх робочим програмам; можливість проходження практики групами студентів; науково-технічні зв'язки з навчальним закладом; можливість майбутнього працевлаштування випускників.

Підприємство-база практики повинно: забезпечити необхідні умови для отримання студентами в період проходження практики знань за фахом з урахуванням спеціалізації; забезпечити виконання узгоджених із Академією календарних графіків проходження практики; надати студентам можливості використання проектно-кошторисної і нормативної документації; забезпечити і контролювати дотримання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку та техніки безпеки робіт під час проходження практики; Безпосереднє керівництво практикою покладається наказом керівника підприємства чи установи, який здійснює загальне керівництво практикою на висококваліфікованого спеціаліста.

Четвертою педагогічною умовою є поетапність контролю практики. Важливим у процесі оцінювання практики є особистісний аспект контролю. Оцінювання практики за організаційним компонентом визначається рівнем міжособистісної взаємодії студентів та керівників практики. Діяльність студента на виробничій практиці скеровується інструкціями і завданнями викладача-керівника практики; безпосереднє керівництво практикантом на підприємстві здійснюється фахівцем, що є керівником практики від підприємства [4].

Керівник практики від навчального закладу: контролює готовність баз практики та проводить при необхідності до прибуття студентів-практикантів підготовчі заходи; здійснює загальне керівництво; забезпечує отримання практикантами необхідних документів (скерування, програми, щоденник, календарний план, індивідуальне завдання, методичні рекомендації щодо оформлення звітної документації), перелік яких встановлює навчальний заклад; ознайомлює студентів з метою, завданнями практики та правилами ведення документації; контролює виконання індивідуального плану практикантів; проводить індивідуальні та групові консультації; контролює хід практики; оцінює роботу студентів на практиці; організовує та бере участь у настановчій та підсумковій конференціях з питань практики.

У процесі оцінювання професійної практики за особистісним компонентом важливою є взаємооцінка та самооцінка студентів. При взаємооцінці увага повинна акцентуватися на: розвитку творчих здібностей студента; самостійності студента; умінні студентами приймати рішення; спроможності працювати в колективі. Самооцінка результатів практики в основному проводиться з таких позицій: навчився планувати свою діяльність, дізнався про нові технології, знайти свій стиль роботи, переконався в правильності вибору своєї майбутньої професії, визначитися стосовно спеціалізації тощо.

Рівень професійної сформованості особистості студента оцінюється безпосередньо у процесі практики. Оскільки освітньо-кваліфікаційними характеристиками фахівців передбачені вимоги до їх професійно-особистісних якостей, визначено стандарти рівня професійної спрямованості особистості, серед яких: відповідність вимогам професійної етики і культури поведінки у процесі діяльності за фахом (етика й культура поведінкових проявів, дотримання вимог службового дрескоду тощо); дотримання правил виробничої та навчальної дисципліни (прояви недисциплінованості, запізнення та відсутність на організаційних заходах, спізнання і пропуски, порушення вимог службової дисципліни у процесі виробничої практики, порушення організаційних вимог до студента-практиканта тощо). Оцінювання рівня професійної сформованості надається у формі характеристики практиканта.

Якість виконання індивідуальних завдань за програмою практики оцінюються безпосередньо в процесі проходження студентом практики і подається у формі звіту. Загальна оцінка за виконання комплексних індивідуальних завдань формується на основі накопичувального підходу – як сума балів за всі види завдань. У разі неякісного виконання завдань керівник практики має право дати студенту додаткові завдання.

Висновки. Впровадження в навчальний процес під час практики ідей інтеграції дозволить, разом з ґрунтовними теоретичними знаннями, надавати студентам повноцінну практичну підготовку, роблячи їх освіченими, гармонійно розвинутими, здатними до оновлення знань та практичних навичок, професійно мобільними з швидкою адаптацією до змін ринкових умов та виробничих відносин.

Список використаних джерел:

1. Пальчук, М. І. Педагогічні умови організації виробничої практики учнів вищого професійного училища кулінарного профілю [Текст] : дис. канд. пед. наук : 13.00.04 / Марина Іванівна Пальчук – К., 2005. – 204 с.
2. Попова, Т.І. Виробнича практика у професійно-технічних училищах швейного профілю: історико-педагогічний аспект [Текст]: Монографія /Т.І.Попова. – Харків: Українська інж.-пед. академія, 2006. – 181 с.
3. Слюта, А. М., Лукаш О. В. Методичні проблеми формування системної діяльності студентів-екологів у процесі виробничої практики [Текст] / А. М. Слюта, О. В. Лукаш // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя: серія Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 2 – С.101-104.
4. Тархан, Л.З. Производственная практика будущих инженеров- педагогов: опыт, задачи, проблемы [Текст] / Л.З. Тархан, Л.Ю. Усеинова // Сучасні інформаційні технології та інновації методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2007. – Вип. 15. – С. 448-453.

5. Хмільярчук, Н. С. Педагогічні умови організації навчальної практики майбутніх менеджерів туризму [Текст]: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Наталія Семенівна Хмільярчук. — Вінниця, 2007. — 270 с.

6. Якимович, Т. Д. Основи дидактики професійно-практичної підготовки : навчально-методичний посібник [Текст] / Т. Д. Якимович. — К. : Педагогічна думка, 2013. — 136 с.

УДК 316.624–053.6

Ж.В. Сидоренко, Вінниця, Україна / Sydorenko Zhanna, Vinnytsia, Ukraine
М. В. Побережна, Вінниця, Україна / Poberezhna Mariia, Vinnytsia, Ukraine

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК АУТОАГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Анотація. В статті розглядаються теоретичні підходи та аналізуються дані емпіричного дослідження проблеми взаємозв'язку міжособистісних стосунків та аутоагресивної поведінки в юнацькому віці. Розглянуті теоретичні підходи до досліджуваної проблеми з точки зору психоаналізу, транзактного аналізу, поведінкової та екзистенціальної психології. Виявлено, що такі соціально-психологічні чинники, як вплив дисгармонійної сім'ї, незадоволеність міжособистісними стосунками в групі, з друзями та близькими людьми можуть слугувати передумовою аутоагресивної поведінки в юнацькому віці.

В статті описані результати проведеного емпіричного дослідження серед 60 студентів на базі Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського з використанням опитувальника самоставлення (В.В. Столін, С.Р. Пантілєєв) та методики «Незакінченні речення» (М. Сакса, С. Леві). Результати дослідження свідчать, що більшість опитуваних позитивно ставиться до себе, характеризується значним рівнем аутосимпатії, самоповаги та самоприйняття. Проте, частина студентів не вірить в свої сили, має значну схильність до самозвинувачення та негативні очікування щодо ставлення з боку інших; не бачить майбутнього, що свідчить про проблеми психологічного здоров'я цих юнаків та дівчат. Ці прояви можуть трактуватись як індикатори аутоагресивної поведінки.

Найбільш проблемними аспектами міжособистісних стосунків в опитуваних є відносини з батьком та з протилежною статтю, що, передусім, на наш погляд, пояснюється відсутністю батька в сім'ї та закладанням негативного життєвого сценарію.

Ключові слова: юнацький вік, аутоагресивна поведінка, міжособистісні стосунки, психологічне здоров'я.

Annotation. The article deals with theoretical approaches and analysis the data of the empirical research of the correlation between interpersonal relationships and auto-aggressive behavior in juvenile age. The theoretical approaches to the investigated problem in terms of psychoanalysis, transactional analysis, behavioral and existential psychology were considered. It is revealed that such socio-psychological factors as the influence of a disharmonious family, dissatisfaction with interpersonal relations in a group, with friends and close people can serve as a prerequisite for aggressive behavior in juvenile age.

The article describes the results of an empirical study conducted among 60 students based on the Vinnytsia Mikhaïlo Kotsiubynskyi State Pedagogical University with the use of S. Pantyleev's, V. Stolin's test questionnaire of personal self-conception and Sack's Sentence Completion Test. The results of the study indicate that the majority of respondents are positive about themselves, characterized by a significant level of auto-sympathy, self-esteem and self-acceptance. However, some students do not believe in their strength, have a significant propensity to self-accusation and negative expectations of attitudes from others. They do not see the future, which testifies to the problems of psychological health of these boys and girls. These manifestations can be interpreted as indicators of auto-aggressive behavior.

The most problematic aspects of interpersonal relationships among the respondents are the relationship with father and opposite sex, which, first of all, in our opinion, is explained by the lack of a parent in the family and the laying down of a negative life scenario.

Keywords: juvenile age, auto-aggressive behavior, interpersonal relationships, psychological health.